

Behaalde studiepunten blijven staan

De kogel is door de kerk in het hoger onderwijs. Vorige week heeft de Tweede Kamer het amendement van PvdA en SP aanvaard dat de geldigheidsduur van behaalde tentamens niet zomaar beperkt mag worden.¹ Voortaan mogen behaalde studiepunten alleen vernietigd worden als de getentamineerde kennis aantoonbaar verouderd is. Hiermee worden bestaande praktijken van sommige universiteiten en hogescholen onwettig verklaard, althans als het wetsontwerp ook door de Eerste Kamer aanvaard wordt. Het is bijvoorbeeld niet langer toegestaan dat studiepunten die een langstudeerder de vorige dag met vlag en wimpel behaald heeft, de volgende dag alweer vervallen worden verklaard (Onderwijsethiek 19/3/2014, 26/8/2015).²

Overigens moeten we hopen dat de nieuwe wetstekst niet verkeerd wordt uitgelegd. Zoals gezegd, mogen studiepunten pas worden vernietigd als de getentamineerde kennis aantoonbaar verouderd is. Men aanvaardt dus dat eerder getentamineerde kennis bij diplomering enigszins is weggezaakt, doch men wil voorkomen dat de getentamineerde kennis ten tijde van de diploma-uitreiking volstrekt achterhaald is. Maar hoe valt dat te rijmen met de bijkomende regel in de nieuwe wetstekst dat studenten dispensatie krijgen als ze door aanwijsbare persoonlijke omstandigheden vertraagd zijn geraakt? Krijgen zij, in dat geval, het diploma in weerwil van het feit dat hun kennis achterhaald is? Of betekent de nieuwe wetstekst daarentegen dat studiepunten (behoudens dispensatie) mogen worden vernietigd als de eerder getentamineerde kennis aantoonbaar is weggezaakt?

Afgezien van deze onduidelijkheid, heeft de Tweede Kamer met dit amendement de beleidslijn bevestigd die sinds de jaren 1960 is ingezet: de modularisering van de examens.³

In den beginne was er een **batterij-examen** waarmee een opleiding of opleidingsfase werd afgesloten. Vervolgens werden er, bij wijze van gunst, vrijstellende tentamens ingevoerd. Daarmee verwierf de kandidaat vrijstelling van het afleggen van bepaalde examenonderdelen. Uiteindelijk evolueerde dat tot het **paperclipexamen**: het examen is opgesplitst in modules die in de loop van de opleiding (sfase) worden afgelegd. Wie voor alle modules geslaagd is, verkrijgt automatisch het diploma.

In het algemeen staat beperking van de geldigheidsduur van tentamens op gespannen voet met het idee van een paperclipexamen. Zo'n beperking is eigenlijk alleen verdedigbaar voor opleidingen waarvan het diploma een civiel effect heeft: u wordt toegelaten tot de professionele beroepsuitoefening mits u kunt aantonen (a) dat uw kennis *up-to-date is* en (b) dat uw opgedane kennis *niet is weggezaakt* en mits u zich (c) tijdens de beroepsuitoefening onderwerpt aan uw professionele bij- en nascholingsverplichtingen.

Een paperclipexamen waarvan de tentamens een ruime geldigheidsduur hebben: het grote voordeel daarvan is dat het een flexibele studieloopbaan mogelijk maakt. Op die manier krijgen studenten bijvoorbeeld gelegenheid te werken naast hun studie en zodoende in hun eigen levensonderhoud te voorzien. Ook kan men op die manier verschillen in beginniveau en begaafdheid opvangen. Door tempodifferentiatie in het opleidingsprogramma aan te brengen, kan men een heterogene studentenpopulatie naar het diploma leiden.

Door aanvaarding van het amendement op 9 februari heeft de Tweede Kamer een krachtig signaal gegeven dat universiteiten en hogescholen hun wettelijke bevoegdheid tot beperking van de geldigheidsduur van tentamens uitsluitend mogen gebruiken om de kwaliteit van het diploma veilig te stellen en niet om het studietempo van studenten op te drijven.⁴ Eerder, op 5 oktober 2015, heeft het *College van Beroep voor het Hoger Onderwijs* (CBHO) laten weten dat ook de heenzending van eerste- en tweedejaarsstudenten op grond van een te laag studietempo wellicht in strijd met letter en geest van de wet is.⁵

¹ <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-34251-80.html>

² <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/juristen-oneens-over-geldigheidsduur-tentamens> (19/3/2014)

³ <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/doorgesloten-rendementsdenken-iv> (26/8/2015)

⁴ Ook in het voortgezet onderwijs rukt de modularisering van de examens op. De *vavo* biedt al sinds jaar en dag de mogelijkheid om losse examenmodules af te leggen: behaalde deelcertificaten blijven tien jaar staan (zie https://nl.wikipedia.org/wiki/Voortgezet_algemeen_volwassenenonderwijs). Maar ook het reguliere voortgezet onderwijs komt in beweging in de richting van flexibele examinering, aanpassing van het leerstofjaarklassensysteem en afschaffing van het zittenblijven.

⁵ Een implicatie is ook dat de geldigheidsduur van tentamens in de voltijdvariant van een opleiding niet korter mag zijn dan die in de deeltijdvariant.

⁵ Het CBHO betwijfelde of men vertraagde studenten op grond van hun lage studietempo met een Bindend Studie-Advies mag heenzenden, tenzij men aannemelijk kan maken dat ze ongeschikt zijn voor de gekozen opleiding. Zie: <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/oudjaar-2015-naar-humaner-onderwijsbeleid> (29/12/2015).

Overigens blijft er nog heel wat te wensen, als het gaat om erkenning van geboekte studievorderingen. Men denke aan de transfer van studiepunten en van deeltolsten.

1) *Transfer van studiepunten*. Er zitten twee aspecten aan de geldigheid van behaalde tentamens: niet alleen hoelang het tentamenbewijs geldig blijft om aan de diplomaverplichtingen van de desbetreffende opleiding te voldoen, maar ook of het tentamenbewijs een vrijstelling oplevert als de student omzwaait of doorstroomt naar een andere opleiding. Anders gezegd: kun je de verworven studiepunten meenemen naar een andere opleiding en worden ze erkend door de examencommissie aldaar? In een eerder blogbericht signaleerde ik dat er soms oneigenlijke argumenten worden gebruikt om een vrijstelling te weigeren.⁶

2) *Geldigheidsduur van deoltoetsen*. Het doorgesloten rendementsdenken van universiteiten en hogescholen heeft ook tot een andere uitwas geleid. Men tracht risicostudenten en langstudeerders te ontmoedigen door de geldigheidsduur van deoltoetsen tot een minimum te beperken. Vroeger was het zo, dat voldoende voor deoltoetsen, papers en practica bleven staan, ook al zakte de student voor het afsluitend tentamen. Maar tegenwoordig deinst men er niet voor terug de herkansingsmogelijkheden drastisch te beperken en van gezakte studenten te eisen dat ze de hele onderwijseenheid volgend jaar doubleren.⁷

Wes Holleman

weblog onderwijs 15-2-2016

<http://www.onderwijsethiek.nl>

⁶ <http://www.onderwijsethiek.nl/onderwijs/transfer-van-studiepunten> (22/3/2015)

⁷ Zie bijvoorbeeld de Richtlijn Onderwijs UU, artikel B.2 lid 2 en 3. URL: <http://www.uu.nl/file/39191>